39-1-LTLH(S)-04

СПЕЦИФИКА НА ЕМОЦИОНАЛНОТО ПРЕЖИВЯВАНЕ НА КОНЦЕПТА BEAUTY

EMOTION ANALYSIS OF THE CONCEPT 'OF BEAUTY' BASED ON THE ENGLISH LITERATURE OF THE 21 CENTURY

Principal Assist. Prof. Lilyana Slavyanova, PhD
Department of Foreign languages,
"Angel Kanchev" Univesity of Ruse
Tel.: 082 888 816
E-mail: lslavianova@uni-ruse.bg

Abstract: *As a dynamic, constantly changing mental representation, the concept does not have a well-defined structure. Under the specific discourse (the specific speech situation), the concept is activated in its various fields, intersecting with other concepts. The systematization and the semantic description of the verbal means of its expression makes it possible to separate the core and peripheral features of the concept, which are structural components of its model. Each concept is a "unit of thought activity of the linguistic personality", and as such has a multi-component and multi-structured organization that can be identified by analyzing the linguistic means of representing the concept. Obviously, studying the semantics of language units, conceptualizing the concept, is the only means of accessing the content of the individual's mental space or, rather, its verbalised part.*

Some concepts do not have linguistic expression which indicates that the language picture of the world is only part of the overall, much richer and more complex picture of the world of the speakers of a given language. The presence or absence of verbalisation of a concept (or its domain) does not affect the fact of its existence as a mental entity in the human consciousness. In other words, linguistic means of expression are needed not for the existence of a concept but for its the description, i.e. systematic and semantic description of language expressions makes it possible to separate the basic and additional features of the concept that are structural components of its model. Most researchers accept that concepts are internally organized on a "field principle" (core, periphery) and include a conceptual component (containing the semantic sign of a concept) and an image.

The study of the conceptual component of the lexical concept BEAUTY includes the identification of its linguistic designation, its descriptive structure and definition, the comparative characteristics of the concept in relation to other concepts and, above all, the place of the concept of beauty in the English language and the specification of the related lexemes for the relevant language community. Attempts to reveal the content of a concept (at least in part) can be accomplished by analyzing the semantics of the verbalisers of the concept at issue, as well as their discursive realization. To elucidate the lexical representation of the beauty concept in English, it is advisable to analyze the semantic field of the lexical units that are basic to the concept. In English, such basic lexical units are the noun "beauty" and the adjective "beautiful". The article focuses on the lexico-semantic analysis of the meanings of these basic lexemes, as well as on their discursive realization.

Keywords: *concept, structural model, lexicographic analysis, verbal means of expression, discourse*

JEL Code: *I29*

INTRODUCTION

В света на лингвистиката се отделя все по-голямо внимание на изучаването на проблемите на взаимовръзката между езика и емоциите. Дълго време лингвистиката се занимаваше основно с интелектуалната съставляваща на езика, игнорирайки факта, че именно емоциите регулират процесите на поведението и определят начина, по който човекът интерпретира обкръжаващия свят, възприема и поражда реч. Езиковедите, чиито интереси са свързани с проблемите на текстолингвистиката, обръщат внимание на това, че всеки художествен текст възпроизвежда емоционалния живот на хората; като цел на речевата дейност в повечето случаи е емоционалният контакт или изразяването на чувства. Естествено, в художествения текст емоциите не се наблюдават пряко, а само чрез специфични езикови знаци, които са материални, наблюдаеми и служат за изразяване на емоциите. При изучаване на емоционалността на чуждоезичен художествен текст е необходимо да се отчита междукултурната специфика на изразяване на емоциите, което обяснява двойствената природа на самата емоция, като универсално психологическо,

физиологично преживяване, от една страна, и като емоционален концепт, характеризиращ се със специфично културно маркирано осмисляне, от друга. Концептът като ментално образувание с висока степен на абстрактност се свързва най-вече с езика. От това следва, че той включва в себе си цялата комуникативно значима информация. Преди всичко показва мястото, заемано от този знак в лексикалната система на езика: неговите парадигматични, синтагматични и словообразувателни връзки – това, което Ф. Сосюр нарича “значимост” и което, в крайна сметка, е отражение на "лингвистичната стойност на екстралингвистичния обект." [8]. Семантичната структура на концепта включва и цялата прагматична информация на езиковия знак, което означава, че той има експресивни и илокутивни функции, свързани със "съпреживяването" [15] на духовните ценности, които той изпраща, а от друга страна, разкрива цялата система от духовни ценности на носителите на езика [1], [16].

Целта на настоящата разработка е да представи една от теориите за връзката между удоволствието и смисълът на човешкия живот, и нейната приложимост при преживяването на концепта Beauty от англоезичните комуниканти, направена в резултат на контекстуален анализ на английски и американски художествени текстове от началото на 21 век.

EXPOSITION

На настоящия етап на развитие на парадигмата на хуманитарното знание може определено да се говори за излизане от пределите на иманентната лингвистика и образуване на самостоятелно направление антропоцентризъм, чиито обект на изследване е човекът в системата на обкръжаващата го действителност.

В днешните лингвистични изследвания се отделя все по-голямо внимание на вътрешния свят на езиковите личности. Интересите на учените сега се фокусират върху изучаването на човека в неговото многообразие на взаимоотношения с околния свят, осъществяващи се чрез речеви и езикови средства.

В рамките на лингвокогнитивния подход езиковите единици се разглеждат като средство или ключ към познанието за човешкото съзнание, чието изучаване позволява да се открият и изследват особеностите на възприятието от един или друг етнос на предмети и явления от околната действителност.

От казаното по-горе ще отделим няколко момента на лингво-когнитивните и лингво-културологични подходи към изследването на концепта, представляващи теоретична значимост за нашето изследване, на които предлагаме да се позоваваме по-нататък.

1. концептът е "основна клетка на културата в менталния свят на човека" [15], който не само се мисли, но и се преживява;

2. различните езици концептуализират действителността по различни начини, и разглеждането на концепта като структура на националното съзнание, имаща вербална обвивка, позволява да се открои националната специфика на осмисляне на концепта;

3. Концептът представлява ментална единица с висока степен на абстракция, отразяваща в езиковото съзнание многовековния опит на народа във вид на общоуниверсални и културоспецифични представи за емоционалното преживяване;

4. Концептът красота има право да се нарича концепт, тъй като отразява такъв феномен от действителността, който е актуален и ценен за всяка култура и вследствие на това е получил езикова фиксация парадигматично и синтагматично в значително количество езикови средства

В "Очерци по когнитивна лингвистика" [13] авторите определят формирането на концептите в съзнанието на човека от една страна, като резултат от неговия непосредствен сензорен опит (т.е. възприемане на действителността от органите на чувствата), и от друга, от непосредствените действия на човека с предметите от неговата предметна дейност. Идеята за *въплътената субектност* е въведена от френския философ Морис Мерло-Понти още в средата на миналия век, в която се подчертава централността на тялото за опита на човека. Според учения присъствието на тялото в човешкия опит е абсолютно, защото съставлява основата, на която изпъква всяка предметност. Тялото оживява предметите, придава им своя пулс, то е възел на живи значения и затова може да се сравни с произведение на изкуството.

Човек в своята ежедневна дейност непрекъснато преживява реалността чрез различни емоции. В „Речник на българския език" емоцията е дефинирана като „Психическо състояние на човек като отношение към това, което възприема, душевно преживяване от човека на собственото му отношение към света, към хората, към техните и към своите постъпки и мисли; чувство" [12]. В наивната картина на света емоциите присъстват като универсален набор от преживявания, присъщи на човешката природа. Тяхната конкретна проява у всеки индивид е различна като степен и сила на изразяване. Така концептите са свързани не само с мисълта, но и с емоциите и като такива те се преживяват, стават предмет на симпатии и антипатии; притежават способността да ускоряват духовния живот на човека и да сменят ритъма му при попадане във фокуса на мисълта [15].

Красотата като един от ключовите концепти на културата, т.е. обусловена от културата базова единица на картината на света, притежава екзистенциална значимост и за отделната езикова личност, и за лингвокултурното съобщество като цяло. От гледна точка на онтогенезата красотата се разглежда като концепт, свързан с основни базисни емоции (радост, щастие, удоволствие, наслада). Някои учени разглеждат красотата като телеономен (от старогръцки τέλος télos означава резултат, цел, завършеност, закон) концепт [2] и я свързват със стремежа на човек към висши духовни ценности и нравствени идеали.

Според лексикографските дефиниции *beautiful* означава:1. having beauty; possessing qualities that give great pleasure or satisfaction to see, hear, think about, etc.; delighting the senses or mind 2. excellent of its kind 3. wonderful; very pleasing or satisfying., т.е красивият обект притежава качества, които доставят върховно удоволствие и наслада на тялото и ума. Удоволствието се дефинира в английските речници като 'the condition of consciousness or sensation induced by the enjoyment or anticipation of what is felt or viewed as good or desirable; enjoyment, delight, gratification. The opposite of pain.'- това е състояние на съзнанието, усещане, предизвикано от очакването на това, което се чувства или счита за добро или желано. Редица теории се опитват да обяснят връзката между удоволствието, мотивацията и ума. Удоволствието традиционно е свързано с мотивация, въпреки че традициите се различават по отношение на това как. Канадският антрополог Лионел Тайгър в книгата си *The Pursuit of Pleasure* предлага удоволствието, в зависимост от мотивацията да бъде разграничено на физическо, социално, психологично и идейно. Бихме могли да се съгласим с направената класификация като я подкрепим с примери от художествени текстове.

Анализът на ексцерпирания материал показва, че ф*изическото удоволствие* се свързва с тялото и сензорните възприятия. Красотата се възприема от всички сетива: зрителни, обонятелни: *"You look **amazing**!" He leaned across and gave her a velvety kiss laden with the promise of more. He **smelled wonderful**, cleaned and male and tangy.* [4]; *It's so **beautiful** here. All teak bungalows and **amazing birds** everywhere, and if you follow the stream through the grounds, there is a **real waterfall!** We pass the wood carving center, where you can watch craftsmen at work, and I pause for a moment, **inhaling the delicious scent of wood.*** [7]; вкусови: *His gaze was fastened to her mouth as they rounded on the word. **Soft, peachy, sunshine and laughter lips.** His own mouth was throbbing with an urgent, almost **overwhelming desire to succumb to temptation and taste them**.* [5]. В следващия пример желанието да се усети красивия обект е изразено чрез съчетаване на зрителни, вкусови и тактилни усещания: *His face **is softly illuminated** by the lights on the instrument panel. He's concentrating hard, and he's continually glancing at the various dials in front of him. I **drink in his features** from beneath my lashes. He has **a beautiful profile. Straight nose, square jawed** - I'd like to run my tongue along his jaw. He hasn't shaved, and his stubble makes the prospect doubly tempting. Hmm... I'd like to **feel how rough it is beneath my tongue, my fingers, against my face**.* [6]. Удоволствието при възприемане на физическата красота най-често е свързано със сексуално желание: *'Did I tell you, you **look absolutely gorgeous?** You have that **luscious kind of figure** that looks better when it is revealed rather than hidden beneath layers of clothing'* [5]; *You look very **dashing.**''I look **cool**, don't I? I beam at him. 'Very **sexy**.' he raises his eyebrows. 'Great boots.* [7]. Лексемите *stunning, dashing, smashing, ravishing, amazing, gorgeous* са синоними със значение на "extremely attractive in a suprising and unexpected way" [17]. Те, както и прилагателното *attractive,*

съдържат сема "*sex appeal"* и обикновено се използват с по-силен емоционален интензитет при подчертаване на красотата на нечия външност.

Социалните удоволствия възникват от взаимоотношенията ни с други хора или с обществото като цяло. В ексцерпирания материал социално удоволствие у комуникантите предизвикват: добре прекараното време, забавленията и създадените социални контакти: *I had a **nice** night, didn't I? I got to meet some interesting people, got to **dress up** and dance around, had flirted with some men* [3]; красивите взаимоотношения, които осмислят една връзка: *The nightclub, the dancing, the kiss. No one had ever kissed her like that before, as **if her pleasure was the only thing that mattered, giving not taking*** [5]; представата за красивата истинска любов, която носи наслада: *First he would have to learn what it was to **desire** a woman, to **yearn f**or her, to **treasure** her, to feel the bite of jealousy, love her enough to be prepared to lose everything for her* [5]. Социалните потребности от общуване и насладата, която то ни носи се възприемат като стремеж към усъвършенстване и това е разкрито в следния пример: *I'll tell you something, David. I've known you for a long time. You were a **lovely** little boy- **always full of fun and ready for adventure.** But you are lost. I look at you and I can't see that little boy any more…*' [13].

Психологичните удоволствия произлизат от когнитивните и емоционални реакции на хората. Отнесено към примерите от нашата извадка могат да се направят следните обобщения: красивата гледка докосва сърцето: *She gestured toward the open window, where blue sky blazed behind a silhouette of pine needles whose fragrance Daisy could smell from here. She could hear the pine needles, too - the light soughing they made in the breeze. The **peace** and **familiarity** of this **place hurt her heart, it was so beautiful*** [4]; красотата впримчва, вкарва в клопка, очарова и омайва; тя е заразителна и увличаща: *Kate always manages **to ensnare** men. She is **irresistible, beautiful, sexy, funny, forward**... all the things that I'm not. But her answering grin is **infectious*** [6]; *'What a coincidence.' **Wow, he really is my perfect man**, I tell myself. He's looking at me in a way that **makes me feel intoxicated -** and it's got nothing to do with the champagne.* [11]; *He felt it a little later, when they formally met, the moment they shook hands. **The aura of creative energy and star-kissed good fortune that radiated from her like an inner light, the optimism and curiosity and zest for life.** Her hair, her eyes, her bow of a mouth, the way she undraped that stupid, **beautiful** scarf, unconsciously running her hand over the silk as if its color gave off heat and her fingers were cold. **Wow. Just wow**.* [4]. Удоволствието от възприемането на желания обект е изразено с редица прилагателни, а ефектът е подсилен с употребата на междуметието *wow*, което се използва за изразяване на силна емоция (изненада, удивление, удоволствие и др); Красотата като естетическа категория се припокрива със съвършенство, хармонично съчетание на аспектите на отделните обекти, в резултат на което у наблюдателя възниква чувство на естетическа наслада: *Or that in addition to being both intelligent and **beautiful**, with violet eyes, a slightly **exotic**, oval face, and dark hair, she had seen right through his ham-fisted attempts to charm her into the bedroom? He liked the fact that Lexie didn't let him get away with anything, spoke her mind, and stood up to him when she thought he was in error. Somehow, she was able to do those things while still projecting a **charm and femininity** that was underscored by a sultry southern accent. Add in the fact that she was downright **stunning** in tight jeans, and Jeremy had fallen head over heels* [14]. Тук психологическото удоволствие се изразява във възхищение и сексуално желание, породени от хармоничното преплитане и допълване на физическата и вътрешна красота на наблюдавания обект. В много примери израз на положителна емоция е фактът, че красивият обект се доближава до идеала: *Oh, my God, so it is. What am I doing? I have a boyfriend. A **perfectly lovely** boyfriend* [13]; *I arrive at James's flat to **find it candlelit,** the large oak dining-table set for two, and an ice bucket with **champagne already chilling. It's so romantic** it's **almost textbook in its perfection**. As he takes my coat, pulls out a chair and cracks open the Veuve Clicquot I feel a little overwhelmed* [11].

Идейните удоволствия са свързани с ценностната система на хората, с техните лични стремежи и морални ценности; това са удоволствията, които произтичат от съприкосновението с различните видове изкуства, притежанието на скъпи вещи и др. Ценностите като висши ориентири, определящи поведението на личността, съставляват най-

важната част от езиковата картина на света. Тези оценки на естетическата ценност могат да бъдат свързани с оценки на икономиката, политиката или моралните ценности. Можем да съдим за моделите на „Ланд Роувер“, че са красиви, защото са желани като статусен символ: *Focusing his attentions on the **Land Rover** Will turned the key in the ignition. And prayed. With a groan the engine spluttered into life. "Yesss, you **beauty**." Crunching the gears into first he put his hand on the horn as he blasted past his neighbor in a cloud of black exhaust fumes.* [10]; или притежанието на модни дрехи и аксесоари, което носи неимоверно удоволствие на своя притежател: *It's an Angel bag. In the flesh. I can't breathe. I'm transfixed. It's **stunning**. It's **totally stunning**. The calfskin looks as soft as butter. The hand-painted angel is all in delicate shades of aquamarine. And underneath is the name 'Dante' written in diamante. I swallow, trying to get control of myself, but my legs are all wobbly and my hands feel sweaty* [7].

CONCLUSION

Концептът Beauty и неговото преживяване от англоезичните комуниканти, които са обект на анализ в настоящата разработка, дават една обща представа за езиковото съзнание и многовековния опит на англоговорящите народи във вид на общоуниверсални и културоспецифични представи за емоционалното преживяване. Съзнанието в усвояването на предоставяния му културен опит се научава да различава „добро", „красиво", „приятно" и всички други варианти на ценностни значения. В този именно процес естетическото съзнание се обособява като специален начин да се възприемат, преживяват и оценяват предметите и явленията на околния свят.

REFERENCES

Apresyan, Y.D. (1995). *Izbranye trudy*. Tom1. Leksicheskaa semantika. Moskva: Schkola "Yazyki russkoy kultury", "Vostochnaya literatura", RAS, VIII, 472 p. (***Оригинално заглавие:*** *Апресян, Ю. Д. 1995. Избранные труды, т.1. Лексическая семантика. Москва, Школа «Языки русской культуры», Изд. фирма «Восточная литература» РАН, VIII, 472 с.)*

Vorkachev, S. G. (2003). Sopostavitelnaya etnosemantika teleonomnych konceptov "lyubov" i "schastie" (russko-angliyskie paralleli): Monografia. Volgograd: Peremena, 164 p. (***Оригинално заглавие:*** *Воркачев, С. Г. 2003. Сопоставительная этносемантика телеономных концептов «любовь» и «счастье» (русско-английские параллели). Монография. Волгоград: Перемена*)

Gilbert, E. (2007). *Eat, Pray, Love*. Riverhead Books.

Darcy, L. (2012). The one who changed everything. The Cherry Sisters. Harlequin Special Edition.

Fielding, L. (2008). *The Bride's Baby*. Harlequin.

James, E. L. (2011). *Fifty shades of gray*. The Writer's Coffee Shop.

Kinsella, S. (2004). *Shopaholic & sister*. A Black Swan Book.

Krasavsky, N. A. (2001). Emocionalnye koncepty v nemeckoy i russkoy lingvoculturah. Volgograd. (**Оригинално заглавие:** *Красавский, Н. А. 2001. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах. Волгоград)*

Popova, Z.D., I. A. Sternin. (2001). Ocherki po kognitivnoy lingvistiki. Voronezh, 189 p. (**Оригинално заглавие:** Попова, З. Д., И. А. Стернин. 2001. Очерки по когнитивной лингвистике. Воронеж)

Potter, A. (2002). *Calling Romeo*. Alexandra Potter.

Potter, A. (2006). *Be Careful What You Wish for*. Hodder and Stoughton. An Hachette Livre UK company.

Rechnik na bulgarskiya ezik. (1984). Bulgarska academia na naukite. vol. IV. Sofia, 782 p. (**Оригинално заглавие:** Речник на българския език. 1984. Българска академия на науките. Т. IV. София, 1984, с. 782).

Sanders, A. (2008). *The gap year for grown-ups*. Orion books Ltd.

Sparks, N. (2001). *A bend in the Road*. Warner.

Stepanov, Yu. S. (1997). Konstanty. Slovar russkoy kultury. Opyt issledovanoya. Moskva: Yazyki russkoy kultury. (**Оригинално заглавие:** Степанов, Ю. С. 1997. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования. Москва: Языки рус. культуры)

Telia, V. N. (1996). Russkaya fraseologia. Semanticheskiy, pragmaticheskiy i lingvoculturologicheskiy aspekty. Moskva. (**Оригинално заглавие:** Телия, В. Н. 1996. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. Москва)